

<https://www.informacijska-druzba.org>

Delovna skupina za politike in zakonodajo informacijske družbe

**PREDLOGI NALOŽBENIH SMERNIC KOHEZIJSKE POLITIKE
SLOVENIJE ZA OBDOBJE 2021-2027 NA PODROČJU
DIGITALIZACIJE**

Ljubljana, september 2019

Besedilo odraža stališča nevladnih organizacij, ki sodelujejo v delovni skupini za politike in zakonodajo informacijske družbe pri Mreži nevladnih organizacij za vključujočo informacijsko družbo in ne predstavlja mnenja Ministrstva za javno upravo.

Projekt »Profesionalizacija vsebinske mreže NVO-VID« sofinancira Ministrstvo za javno upravo v okviru javnega razpisa za sofinanciranje projektov razvoja in profesionalizacije NVO in prostovoljstva. Nosilec projekta je IPAK - Inštitut za simbolno analizo in razvoj informacijskih tehnologij, Koroška cesta 18, 3320 Velenje.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA JAVNO UPRAVO

Kazalo vsebine

POVZETEK.....	3
I. PROBLEMSKA IZHODIŠČA ZA NAČRTOVANJE KOHEZIJSKE POLITIKE SLOVENIJE NA PODROČJU DIGITALIZACIJE.....	5
1.1 Počasna digitalna preobrazba Slovenije.....	5
1.2 Neuravnotežena digitalna slika Slovenije.....	6
1.3 Razvojni cilji države Slovenije na področju digitalizacije.....	7
II. SLABOSTI KOHEZIJSKE POLITIKE 2014-2020 NA PODROČJU DIGITALIZACIJE...7	7
2.1 Razpršenost naložb v digitalizacijo po prednostnih oseh kohezijske politike.....	7
2.2 Nesistematičnost naložb v digitalizacijo.....	10
III. ORIS VMESNE USPEŠNOSTI KOHEZIJSKE POLITIKE SLOVENIJE Z VIDIKA NAPREDKA NA INDEKSU DESI.....	10
3.1 Presečna področja kohezijskih naložb v digitalizacijo in indeksa DESI.....	11
3.2 Napredek Slovenije po tematskih razsežnost indeksa DESI 2014-2019.....	11
3.3 Oris vmesne uspešnosti naložb kohezijske politike v digitalizacijo Slovenije.....	12
3.4 Razumevanje konteksta domnevne uspešnosti naložb kohezijske politike.....	13
3.5 Zaključki o dosedanjih naložbah kohezijske politike na področju digitalizacije.....	13
IV. PREDLOGI NALOŽBENIH SMERNIC KOHEZIJSKE POLITIKE SLOVENIJE NA PODROČJU DIGITALIZACIJE.....	14
Cilj politike 1: Pametnejša Evropa.....	15
Cilj politike 4: Bolj socialna Evropa.....	15
Cilj politike 5: Evropa, ki je bliže državljanom.....	16
V. KONTEKSTNE OMEJITVE NAČRTOVANJA KOHEZIJSKE POLITIKE NA PODROČJU DIGITALIZACIJE.....	17
5.1 Odsotnost razvojnega sodelovanja med deležniki digitalne preobrazbe.....	18
5.2 Digitalizacija družbe za potrebe konkurenčnosti in produktivnosti gospodarstva.....	19
5.3 Neizkoriščen potencial nevladnih organizacij v digitalizaciji Slovenije.....	20
VI. PROJEKTI NEVLADNIH ORGANIZACIJ ZA PAMETNEJŠO, BOLJ SOCIALNO IN DRŽAVLJANOM BLIŽJO DIGITALNO SLOVENIJO.....	22

POVZETEK

Pričujoči elaborat Mreže nevladnih organizacij za vključujočo informacijsko družbo (NVO-VID) podaja predloge naložbenih smernic kohezijske politike Slovenije za obdobje 2021-2027 na področju digitalizacije. Predlogi so oblikovani glede na cilje strategije Digitalna Slovenija 20202, cilje Evropske komisije na področju kohezijske politike, analizo položaja Slovenije na indeksu digitalnega gospodarstva in družbe ter izkušenj mreže nevladnih organizacij z deležniki iz drugih sektorjev, ki vstopajo v policy arena na področju digitalizacije.

Problemsko izhodišče elaborata predstavljata počasna digitalna preobrazba in neuravnotežena digitalna slika države Slovenije. Slovenija se po indeksu digitalnega gospodarstva in družbe (DESI) za leto 2019 uvršča na 16. mesto med 28 državami EU, kar je mesto slabše v primerjavi z letom 2014, ko se je uvrščala na 15. mesto. Slovenija je v primerjavi z drugimi članicami EU dosegla napredek na področju digitalnih javnih storitev oz. e-uprave in digitalizacije poslovanja v podjetjih. Po drugi strani je Slovenija nazadovala pri osnovnih in naprednih digitalnih znanjih in spretnostih ter uporabi internetnih storitev, kjer se nahaja pod povprečjem EU. Postavlja se vprašanje ali bo država Slovenija dosegla kazalnik razvojne uspešnosti za leto 2030, katerega ciljna vrednost je uvrstitev v prvo tretjino držav EU (9. mesto) po vseh petih razsežnostih indeksa.

Obstoječe stanje na področju digitalne preobrazbe Slovenije je tudi posledica njene kohezijske politike. Izvajanjem naložb na področju digitalizacije je razpršeno po različnih prednostnih oseh, ki med seboj niso povezane. Naložbe so nesistematične, ker ne naslavljajo socialnih izzivov digitalizacije in e-vključenosti prebivalstva kot posebnega tematskega cilja. Premalo pozornosti je namenjene tudi uporabi interneta med prebivalstvom.

Država Slovenija mora v naložbenih smernicah za financiranje v okviru kohezijske politike v obdobju 2021–2027 dopolniti obstoječe prioritete na področju digitalizacije. Povečati je potrebno naložbe, ki se nanašajo na socialne in človeške vidike informacijske družbe ter med upravičence vključiti izvajalce neformalnih izobraževanj za digitalno pismenost prebivalstva. Poleg digitalizacije gospodarstva, industrije, javne uprave in formalnega izobraževalnega sistema je potrebno podpreti tudi digitalizacijo nevladnega sektorja. Mreža nevladnih organizacij za vključujočo informacijsko družbo zato predlaga naslednje naložbene smernice za financiranje v

naslednjem obdobju kohezijske politike:

- intenzivna in inovativna uporaba IKT in interneta v vseh segmentih družbe;
- inovativnost na področju omogočanja dostopnih spletnih strani in IKT na alternativne načine;
- vključujoča digitalna družba;
- zaupanje v kibernetiki prostor in varovanje človekovih pravic;
- dvig splošnega zavedanja o pomenu IKT in interneta za razvoj družbe;
- spodbujanje povezovanja deležnikov digitalizacije;
- razvoj neprofitnih, družbeno inovativnih in trajnostnih e-storitev in pametnih aplikacij v podporo lokalnim pobudam;
- digitalizacija nevladnega sektorja.

Počasna digitalna preobrazba in neuravnotežena digitalna slika države Slovenije je posledica pomanjkljivega med sektorskega sodelovanja med deležniki digitalne preobrazbe in prednostne obravnave digitalizacije družbe za potrebe konkurenčnosti in produktivnosti gospodarstva ter industrije. Problem predstavlja tudi neizkoriščen potencial nevladnih organizacij v digitalni preobrazbi Slovenije. Zato se postavlja vprašanje ali je strategija pametne specializacije Slovenije ustrezen okvir za načrtovanje naložb na področju digitalizacije v okviru kohezijske politike v obdobju 2021–2027.

Pomemben deležnik digitalizacije Slovenije so tudi nevladne organizacije. Nevključevanje njihovih socialnih, inovativnih in izobraževalnih potencialov v naložbe na področju digitalnega znanja in spretnosti prebivalstva ter razvoja vsebin, komunikacij in spletnih transakcij med prebivalci bo še naprej zaviralo hitrejši razvoj Slovenije. Zato je potrebno podpreti odgovornejšo in aktivnejšo vlogo nevladnih organizacij v digitalni preobrazbi Slovenije. Prepričani smo, da so človeški viri ključen dejavnik na poti k pametnejši, bolj socialni in državljanom bližji digitalni Sloveniji.

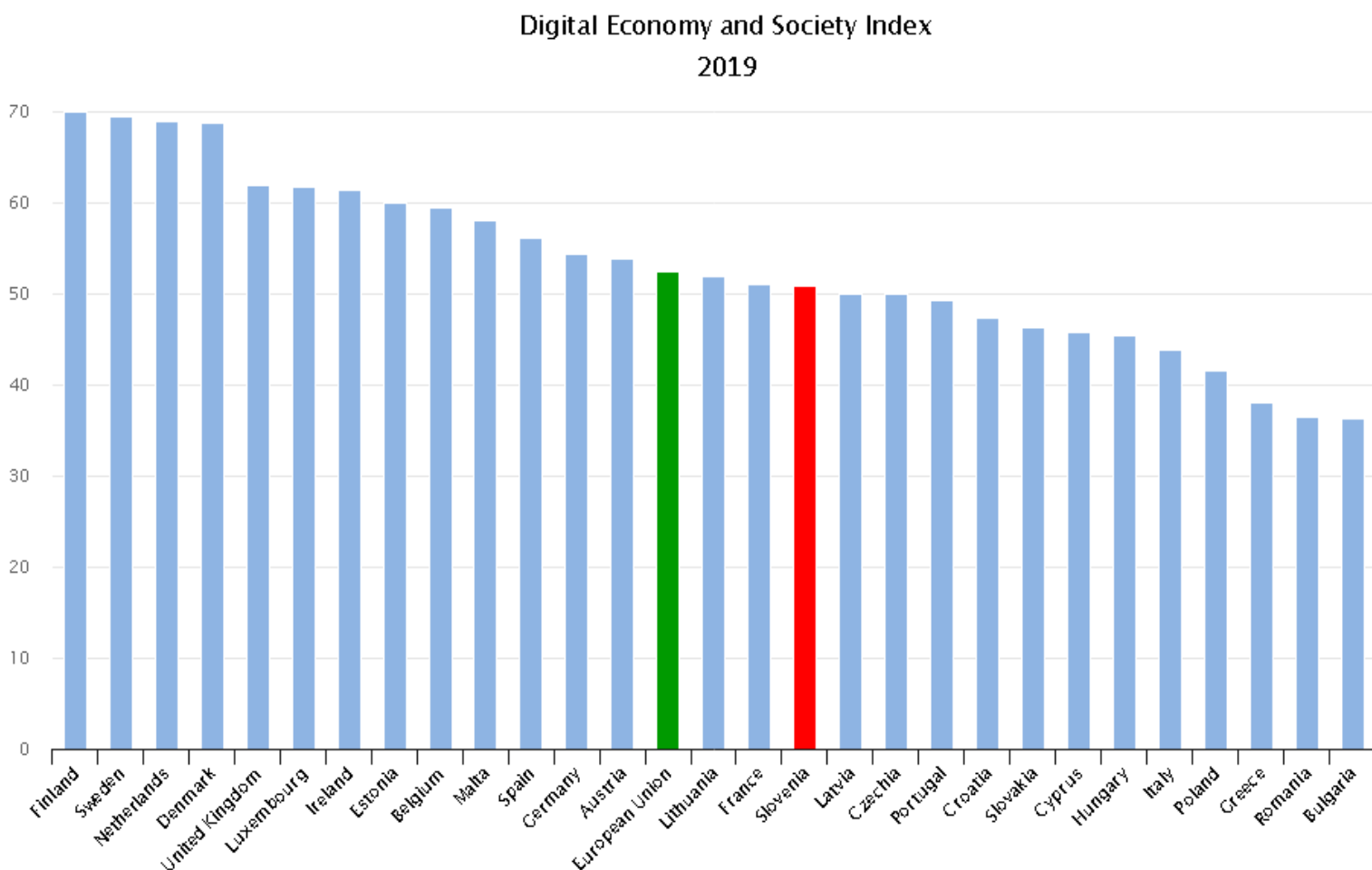
Elaborat predstavlja delovni dokument, katerega bo delovna skupina za politike in zakonodajo informacijske družbe pri mreži nevladnih organizacij NVO-VID predstavila ostalim deležnikom in sektorjem na področju digitalizacije. Elaborat bo v naslednjih faza programiranja kohezijske politike dopolnjen s predlogi konkretnih ukrepov (projektov), njihovimi kazalniki in pričakovanimi učinki.

I. PROBLEMSKA IZHODIŠČA ZA NAČRTOVANJE KOHEZIJSKE POLITIKE SLOVENIJE NA PODROČJU DIGITALIZACIJE

1.1 Počasna digitalna preobrazba Slovenije

Poročilo Evropske komisije o napredku Slovenije pri gospodarskih in socialnih prednostnih nalogah¹ opozarja na **podpovprečno raven naložb kot deleža BDP v informacijsko-komunikacijske tehnologije** (str. 32). Komisija ugotavlja, da ima Slovenija v primerjavi z drugimi državami članicami Evropske unije **omejitve pri znanjih in spretnostih ter počasnejšo digitalno preobrazbo** (str. 3). Država Slovenija se po indeksu digitalnega gospodarstva in družbe (DESI) za leto 2019 uvršča na **16. mesto med 28 državami EU** (grafikon št. 1).

Grafikon št. 1: Uvrstitev države Slovenije na indeksu digitalnega gospodarstva in družbe (DESI) za leto 2019

Vir: <https://digital-agenda-data.eu/charts/desi-composite>.

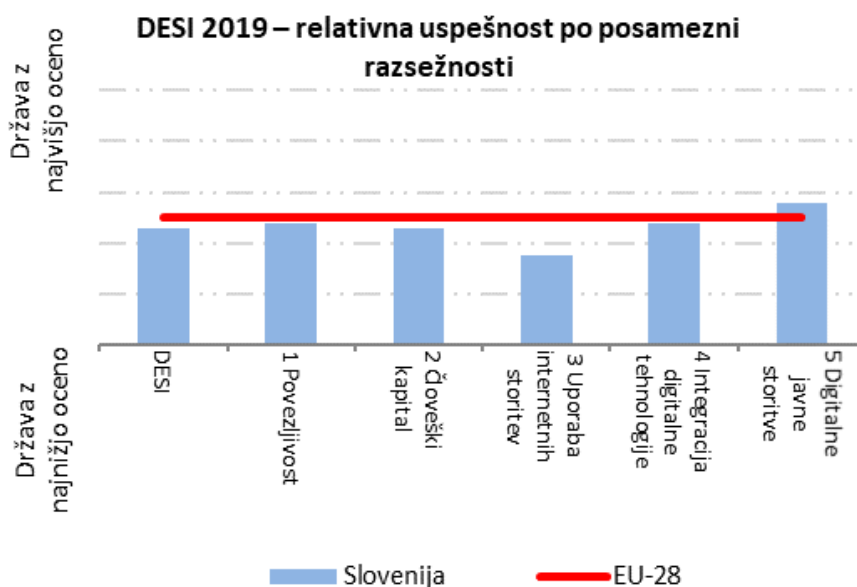
¹ Evropska komisija (2019). *Evropski semester 2019 - pregled napredka države Slovenije pri gospodarskih in socialnih prednostnih nalogah*. Dostop https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-slovenia_sl.pdf.

To je mesto slabše v primerjavi z letom 2014, ko se je uvrščala na 15. mesto. Slovenija se sooča s počasno digitalno preobrazbo kljub temu, da informacijske in komunikacijske tehnologije predstavljajo eno izmed štirih prednostnih področij za gospodarsko rast ter ustvarjanje delovnih mest v Operativnem programu za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020².

1.2 Neuravnotežena digitalna slika Slovenije

Poročilo indeksa DESI za leto 2019³ kaže tudi na **neuravnoteženo digitalno sliko države Slovenije**. Slovenija je v primerjavi z drugimi članicami EU **napredna na področju digitalnih javnih storitev** oz. e-uprave (6. mesto na področju storitev e-zdravja in 7. mesto pri dostopu do odprtih podatkov). Povprečna je pri digitalizaciji poslovanja v podjetjih (15. mesto). Po drugi strani se Slovenija uvršča **pod povprečjem EU v stebru človeškega kapitala**, ki meri osnovna in napredna digitalna znanja in spretnosti ter uporabo interneta. Slovenija se po deležu prebivalstva z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi in znanji nahaja na 18. mestu, po deležu prebivalstva z vsaj osnovno sposobnostjo uporabe programske opreme pa na 17. mestu. **Podpovprečno razvita na 21. mestu je tudi uporaba internetnih storitev**, ki meri uporabo vsebin, komunikacij in spletnih transakcij med državljani. Nizek je tudi delež uporabnikov e-uprave (17. mesto). Relativna uspešnost Slovenije po posamezni razsežnosti indeksa DESI je prikazana v grafikonu št. 2.

Grafikon št. 2: Relativna uspešnost Slovenije po posamezni razsežnosti indeksa DESI v primerjavi s povprečjem EU.

2 Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. 2018. *Operativni program za izvajanje kohezijske politike v programskem obdobju 2014-2020*, 3. sprememba, 4.1. Dostop https://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti/kljucni-dokumenti/programme_2014si16maop001_4_1_sl.pdf.

3 Evropska komisija. 2019. *Indeks digitalnega gospodarstva in družbe (DESI) - poročilo o Sloveniji za leto 2019*. Dostop https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=60006.

1.3 Razvojni cilji države Slovenije na področju digitalizacije

Država Slovenija je v Strategijo razvoja Slovenije 2030⁴ med kazalnike razvojne uspešnosti vključila tudi uvrstitev države na indeksu digitalnega gospodarstva in družbe (DESI). Kot ciljno vrednost za leto 2030 je določila **uvrstitev v prvo tretjino držav EU po vseh petih razsežnostih indeksa**. Uvrstitev v prvo tretjino držav pomeni najmanj 9. mesto na indeksu DESI. Kot izhodiščna vrednost je vzeta uvrstitev na 17. mesto v letu 2017.

II. SLABOSTI KOHEZIJSKE POLITIKE 2014-2020 NA PODROČJU DIGITALIZACIJE

Počasna digitalna preobrazba in neuravnotežena digitalna slika države Slovenije sta v določeni meri posledica **razpršenosti** in **nesistematičnosti** njene kohezijske politike na področju digitalizacije.

2.1 Razpršenost naložb v digitalizacijo po prednostnih oseh kohezijske politike

Slovenija je v Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020 v okviru **prednostne osi 2 "Povečanje dostopnosti do informacijskih in komunikacijskih tehnologij ter njihove uporabe in kakovosti"** umestila zgolj dve prednosti naložbi 2a in 2c. **Prednostna naložba 2a** "Širitev širokopasovnih storitev in vzpostavljanje visokohitrostnih omrežij ter podpora prevzemanju nastajajočih tehnologij in omrežij za digitalno gospodarstvo" je namenjena izgradnji širokopasovnih omrežij na območjih, kjer operaterji ne zagotavljajo dostopa do tovrstnih storitev (projekt GOŠO, katerega prispevek EU znaša 11,4 milijona evrov). **Prednostna naložba 2c** "Krepitev aplikacij IKT za eupravo, e-učenje, e-vključenost, e-kulturo in e-zdravje" je namenjena vzpostavitvi informacijske infrastrukture za prostorske podatke in storitve (projekt eProstor v vrednosti 17,9 milijonov evrov). Slednjemu so bili kasneje dodani še projekt Celovita informacijska podpora procesom varstva nepremične kulturne dediščine (vrednost naložbe 2 milijonov evrov), projekt Gospodar (prispevek EU 0,6 milijona evrov) in Promocija digitalizacije Slovenije - spodbujanje povpraševanja po storitvah dostopa do interneta (vrednost naložbe 650.000 evrov)⁵.

Država je ostale naložbe na področju digitalizacije Slovenije razpršila po različnih prednostnih oseh. V nadaljevanju izpostavljamo prednostne osi Operativnega programa, ki so (bile) podprte z večjimi naložbami na področju digitalizacije.

4 Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. 2017. *Strategija razvoja Slovenije 2030*. Dostop http://vlada.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2017/srs2030/Strategija_razvoja_Slovenije_2030.pdf.

5 Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. 2019. *Poročila – programsko obdobje 2014-2020*. Dostop http://svrk.arhiv-spletisc.gov.si/si/kako_koristimo_eu_sredstva/porocila_programsko_obdobje_2014_2020/.

Prednostna os 1 "*Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnosti in ozelenitev gospodarstva*" z vidika digitalizacije vključuje predvsem naložbe pod okriljem Strategije pametne specializacije (spodbude za raziskovalno razvojne projekte v vrednosti 74,2 milijona evrov). V okviru pametne specializacije je bilo vzpostavljeno strateško razvojno-inovacijsko partnerstvo med podjetji in raziskovalnimi organizacijami na področju pametnih mest in skupnosti ter Horizontalna IKT mreža. Na prednostni osi 1 sta med drugimi podprta projekt Razvoj slovenščine v digitalnem okolju - jezikovni viri in tehnologije v vrednosti 3,2 milijona evrov in projekt Razvojno inovativni oblak (prispevek EU v višini 4 milijone evrov).

Prednostna os 3 "*Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast*" pokriva naložbe na področju digitalizacije malih in srednjih podjetij v okviru tematskega cilja Povečanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij, kmetijskega sektorja ter sektorja ribištva in akvakulture. V ta namen sta bila prek javnih razpisov podprta Izvedba storitev za spodbujanje digitalizacije majhnih in srednjih podjetij (prispevek EU 1,9 milijona evrov) in Vzpostavitev ali nadgradnja e-poslovanja v majhnih in srednjih podjetjih v vrednosti 9,45 milijona evrov). Med financiranimi projekti na tej prednostne osi je tudi vzpostavitev Digitalnega inovacijskega stičišča Slovenije.

Prednostna os 10 "*Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost*" vsebuje prednostno naložbo 10a - Vlaganje v izobraževanje, usposabljanje in poklicno usposabljanje za spretnosti in vseživljenjsko učenje z razvojem infrastrukture za izobraževanje in usposabljanje in izobraževanje. Cilj te naložbe je izboljšati kompetence in dosežke mladih in večja usposobljenost izobraževalcev preko večje uporabe sodobne IKT pri poučevanju in učenju. Financirani projekti na tej prednostne osi so (bili) naslednji:

- Nadaljnja vzpostavitev IKT infrastrukture v vzgoji in izobraževanju (projekt v višini 20 milijonov evrov izvaja ARNES);
- Razvoj in udejanjanje inovativnih učnih okolij in prožnih oblik učenja za dvig splošnih kompetenc (vrednost 10 milijonov evrov);
- Razvoj in implementacija preverjanja pedagoških digitalnih kompetence izobraževalcev (vrednost 1,98 milijona evrov);
- Odprt, odziven in kakovosten sistem visokega šolstva - Vključevanje uporabe IKT v visokošolskem pedagoškem procesu (vrednost 1,5 milijona evrov);

- Spodbujanje prožnih in inovativnih oblik učenja z razvojem jezikovnih virov in tehnologij (vrednost 1,5 milijona evrov);
- Inovativne in prožne oblike poučevanja in učenja v pedagoških študijskih programih (prispevek EU prispevek 1 milijon evrov);
- Razvoj in implementacija dviga digitalnih kompetenc ter temeljnih znanj računalništva in informatike otrok, učencev in dijakov (vrednost 800.000 evrov).

V okviru te prednostne osi potekata tudi projekta Pridobivanje temeljnih in poklicnih kompetenc od 2018 do 2022, ki vključuje računalniško pismenost za odrasle (vrednost 22,1 milijona evrov; načrtovana poraba za programe digitalnega opismenjevanja v Operativnem programu je znašala 8,9 milijona evrov) in Strokovna podpora področju pridobivanja temeljnih kompetenc (vrednost 666.700 evrov)⁶.

Prednostna os 11 "*Pravna država, izboljšanje institucionalnih zmogljivosti, učinkovita javna uprava, podpora razvoju NVO ter krepitev zmogljivosti socialnih partnerjev*". Os v okviru cilja Izboljšanje upravljanja in večja transparentnost v javni upravi z uvedbo novih orodij, metod in interoperabilnih rešitev in cilja Izboljšanje zakonodajnega okolja in nadgradnja e-storitev za k uporabniku usmerjeno javno upravo vključuje dve operaciji in sicer Uprava 2020 v višini 7,2 milijona evrov in Povezljivost, odprtost, kakovost v višini 10,5 milijona evrov. Projekti v okviru teh dveh operacij se med drugimi nanašajo na vzpostavitev enotne državne spletne točke, e-predpise, vzpostavitev informacijskega sistema za podporo upravnemu poslovanju, elektronske storitve za državljane - eUprava 3, STOP birokraciji, interoperabilnost, odprte podatki javnega sektorja, e-javno naročanje, skrinja 2.0, e-arhiviranje, državni računalniški oblak itd. Na Prednostno os 11 sodi v povezavi z digitalizacijo tudi izboljšanje digitalnih kompetenc zaposlenih v javni upravi ter operacija Učinkovito pravosodje⁷.

Področje digitalizacije zajemajo tudi druge prednostne osi kot npr. os 4 "*Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja*" in os 9 "*Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine*" (razvoj z IKT podprtih storitev in IKT podporne strukture za dolgotrajno oskrbo).

⁶ Projekt Govoriš kohezijsko? *Prednostna os 10: Vlaganje v spretnosti, izobraževanje ter vseživljenjsko učenje*. Dostop https://govoris-kohezijsko.si/sites/default/files/gradivo_10_izobra%C5%BEevanje.pdf.

⁷ Projekt Govoriš kohezijsko? *Izbrani projekti nadgradnje e-orodij in storitev javne uprave, ki se financirajo s sredstvi kohezijske politike*. Dostop <https://govoris-kohezijsko.si/sites/default/files/Uprava%202020.pdf>.

Razpršenost naložb evropske kohezijske politike na področju digitalizacije **otežuje spremljanje in ugotavljanje njihovih sistemskih učinkov**. Zato je na mestu pričakovanje, da se bodo **pristojna ministrstva koordinirala in sodelovala** pri uresničevanju ciljev strategije Digitalna Slovenija 2020 ter spremljala sistemske učinke kohezijske politike v povezavi s cilji strategije.

2.2 Nesistematičnost naložb v digitalizacijo

Pregled naložb kohezijske politike 2014-2020 v povezavi z digitalizacijo kaže, da so le-te razpršene po različnih prednostnih oseh. Poleg prednostne osi 2 "*Povečanje dostopnosti do informacijskih in komunikacijskih tehnologij ter njihove uporabe in kakovosti*" so večje naložbe usmerjene na področje raziskav, inovacij in razvoja (pametna specializacija), digitalizacije majhnih in srednjih podjetij, izobraževalnega procesa in javne uprave. **Naložbe v povezavi s socialnimi izzivi na področju e-vključenosti prebivalstva niso bile vključene v programiranje kot poseben tematski cilj**. Gre za naložbe v vsestransko široko in uporabno znanje digitalnih spretnosti za aktivno vključevanje v sodobno družbo⁸, razvoj neprofitnih, družbeno koristnih IKT rešitev in e-vsebin ter dvig splošne digitalne participacije in kulture prebivalcev Slovenije. Naložbe v spodbujanje uporabe digitalnih storitev kot je projekt Promocija digitalizacije Slovenije - spodbujanje povpraševanja po storitvah dostopa do interneta, so bile v program izvajanja kohezijske politike vključene naknadno. **Prednostna os 2 bi morala predstavljati osrednjo sistemsko os digitalizacije Slovenije** z vključenimi naložbami na področju e-vključenosti. Tako programirana os bi omogočila osredotočeno in hkrati celovito naslavljanje družbenih izzivov digitalizacije ter bi imela boljše učinke na uvrstitev države Slovenije na indeksu digitalnega gospodarstva in družbe v tematskih sklopih človeški viri in uporaba interneta.

III. ORIS VMESNE USPEŠNOSTI KOHEZIJSKE POLITIKE SLOVENIJE Z VIDIKA NAPREDKA NA INDEKSU DESI

Kazalniki uspešnosti naložb v okviru kohezijske politike Slovenije 2014-2020 in kazalci položaja Slovenije na indeksu digitalnega gospodarstva in družbe (DESI) temeljijo na kvantitativnih podatkih, ki med seboj niso primerljivi. Zato je o povezanosti naložb kohezijske politike na področju digitalizacije in uvrstitvi na indeksu DESI mogoče domnevati na podlagi **prekrivanja vsebinskih področij**, katera oba naslavljata. Kohezijska politika in indeks imata skupno izhodišče v

⁸ Andragoški center Slovenije. 2017. *Digitalna pismenost za odrasle - strokovne podlage za pripravo programa*. Dostop <https://pismenost.acs.si/wp-content/uploads/2018/06/Strokovne-podlage-za-pripravo-programa-DP.pdf>.

Evropski digitalni agendi⁹, katere osrednji cilj je vzpostavitev Enotnega digitalnega trga (<https://ec.europa.eu/digital-single-market/>). Temu cilju so podrejene tako gospodarske kot družbene naložbe EU na področju digitalizacije.

3.1 Presečna področja kohezijskih naložb v digitalizacijo in indeksa DESI

Za potrebe sklepanja o vmesni uspešnosti kohezijske politike na področju digitalizacije smo opredelili presečna področja projektnih naložb kohezijske politike in tematskih razsežnost indeksa DESI po ključu, ki ga prikazuje tabela št. 1.*

Tabela št. 1: Presečna področja kohezijskih naložb v digitalizacijo in indeksa DESI

Presečna področja	
Tematska razsežnost indeksa DESI	Naložbe v digitalizacijo na prednostnih oseh kohezijske politike države Slovenije 2014-2020
1 Povezljivost (fiksna širokopasovna povezava, mobilna širokopasovna povezava; hitrost in cene širokopasovne povezave)	Širitev širokopasovnih storitev in vzpostavljanje visokohitrostnih omrežij (prednostna os 2)
2 Človeški kapital (uporaba interneta, osnovna in napredna digitalna znanja in spretnosti)	Digitalne veščine mladih, uporaba IKT pri poučevanju in učenju in računalniška pismenost za odrasle (prednostna os 10)
3 Uporaba interneta (uporaba vsebin, komunikacij in spletnih transakcij med državljani)	Promocija digitalizacije Slovenije (prednostna os 2)
4 Integracija digitalne tehnologije (vključevanje digitalnih tehnologij v podjetjih, digitalizacija poslovanja in elektronsko trgovanje)	Digitalizacija in e-poslovanje malih in srednjih podjetij (prednostna os 3)
5 Digitalne javne storitve (e-uprava)	Uprava 2020 in Povezljivost, odprtost, kakovost (prednostna os 11)

* Metodološko pojasnilo: povezava med naložbami v raziskave, razvoj in inovacije na področju digitalizacije v okviru prednostne osi 1 kohezijske politike Slovenije in posameznimi kazalniki indeksa DESI¹⁰ ni jasno razvidna, zato jih nismo vključili v tabelo. Odločitev utemeljujemo z dejstvom, da Evropska komisija napredek držav članic EU na področju IKT sektorja ter raziskav in razvoja¹¹ spremlja ločeno v okviru razširjenih indikatorjev Evropske digitalne agende¹².

3.2 Napredek Slovenije po tematskih razsežnostih indeksa DESI 2014-2019

Izračunana uvrstitev Slovenije po posameznih tematskih razsežnostih indeksa DESI v obdobju 2014-2019 je prikazana v tabeli št. 2. Posameznim tematskim razsežnostim so dodane vsebinsko

9 Evropska komisija. 2010. *Evropska digitalna agenda*. Dostopno [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0245R\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0245R(01)&from=EN).

10 Evropska komisija. 2019. *Kazalniki indeksa digitalnega gospodarstva in družbe (DESI)*. Dostop <https://digital-agenda-data.eu/datasets/desi/indicators>.

11 Evropska komisija. 2019. *Merjenje napredka držav članic EU na področju IKT sektorja ter raziskav in razvoja*. Dostop <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/research-development-scoreboard>.

12 Evropska komisija. 2019. *Razširjeni kazalniki Evropske digitalne agende*. Dostop https://digital-agenda-data.eu/datasets/digital_agenda_scoreboard_key_indicators/indicators.

ustrezne prednostne osi kohezijske politike države Slovenije, ki vključujejo naložbe v digitalizacijo. Za izračun uvrstitve Slovenije so bili uporabljeni podatki po posameznih tematskih razsežnostih indeksa DESI¹³.

Tabela št. 2: Uvrstitev Slovenije po posameznih tematskih razsežnostih indeksa DESI v obdobju 2014-2019

Prednostna os (PO) kohezijske politike Slovenije / tematska razsežnost DESI	Uvrstitev Slovenije na DESI indeksu							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	povprečna uvrstitev	trend napredka (povprečna uvrstitev glede na izhodišče 2014)
PO 2 / 1 Povezljivost	12	15	17	16	18	17	15,8	- 4,6*
PO 10 / 2 Človeški kapital	15	16	16	13	14	15	14,8	+ 0,2
PO 2 / 3 Uporaba interneta	12	16	21	22	21	21	18,8	- 8,2*
PO 3 / 4 Integracija digitalne tehnologije	20	19	13	15	14	15	16	+ 4,8
PO 11 / 5 Digitalne javne storitve	20	19	17	17	16	14	17,1	+ 3,4
Skupna uvrstitev Slovenije	15	16	16	16	15	16	15,6	- 0,8

* Naložbi Širitev širokopasovnih storitev in vzpostavljanje visokohitrostnih omrežij ter Promocija digitalizacije Slovenije še nista bili izvedeni.

Na podlagi izračuna uvrstitve Slovenije po posameznih tematskih razsežnostih indeksa DESI v obdobju 2014-2019 ugotavljamo, da je država v primerjavi z drugimi državami članicami EU naredila **napredek na področju integracije digitalnih tehnologij v podjetjih** (povprečno izboljšanje uvrstitve za 4,8 mest) in **digitalnih javnih storitev** (povprečno izboljšanje uvrstitve za 3,4 mesta). Slovenija je **na področju človeškega kapitala ni naredila napredka** in je v povprečju letnih merjenj obdržala enako uvrstitev. Po drugi strani je Slovenija v primerjavi z drugimi državami članicami EU **bistveno poslabšala uvrstitev na področju uporabe interneta** (povprečno nazadovanje za 8,2 mesta) in **povezljivosti** (povprečno nazadovanje za 4,6 mest).

3.3 Oris vmesne uspešnosti naložb kohezijske politike v digitalizacijo Slovenije

V skladu z opredelitvijo presečnih področij kohezijskih naložb v digitalizacijo in indeksa DESI ter izračunom napredka Slovenije po tematskih razsežnostih indeksa DESI podajamo naslednji oris uspešnosti naložb kohezijske politike 2014-2020 na področju digitalizacije Slovenije:

- naložbe v okviru prednostnih oseh 3 (digitalizacija malih in srednjih podjetij) in 11 (e-uprava) so prispevale k **izboljšanju uvrstitve Slovenije** na vsebinsko povezanih razsežnostih indeksa DESI.

¹³ Evropska komisija. 2019. *Razvrstitev držav članic EU glede na tematske razsežnosti indeksa DESI*. Dostop <https://digital-agenda-data.eu/charts/desi-components>.

Uvrstitev v sklopu e-uprave bi bila še višja, če Slovenija ne bi imela podpovprečnega deleža uporabnikov e-uprave v primerjavi z drugimi državami članicami EU;

- naložbe v okviru prednostne osi 10 (digitalne veščine mladih, uporaba IKT pri poučevanju in učenju in računalniška pismenost za odrasle) **niso izboljšale položaja Slovenija** na področju človeškega kapitala. Slovenija je v primerjavi z drugimi državami članicami EU obdržala izhodiščno podpovprečno uvrstitev pri osnovnih in naprednih digitalnih znanjih in spretnostih;

- naložbe v okviru prednostne osi 2 ("Povečanje dostopnosti do informacijskih in komunikacijskih tehnologij ter njihove uporabe in kakovosti) niso prinesle izboljšanja uvrstitve Slovenije.

Nasprotno, uvrstitev države na vsebinsko povezanih razsežnostih indeksa DESI (povezljivost in uporaba interneta) se je **v povprečju poslabšala** za 8 in 4 mesta.

3.4 Razumevanje konteksta domnevne uspešnosti naložb kohezijske politike

Pri razumevanju uspešnosti kohezijske politike Slovenije na področju digitalizacije predstavljajo pomemben dejavnik **naložbeni cikli**, katerih neposredni učinki in rezultati so lahko vidni v srednji ali dolgoročni perspektivi. Zato je pri oceni uspešnosti zaključenih projektov, ki nimajo izrazite infrastrukturne narave (npr. naložbe v človeški kapitala) potrebno **upoštevati časovno distanco**. Ta lahko traja tudi do nekaj let. Poleg tega se nista začeli izvajati dve naložbi na področju digitalizacije, ki se nanašata na širitev širokopasovnih storitev in vzpostavljanje visokohitrostnih omrežij ter promocijo digitalizacije Slovenije. Obe naslavljata tematski razsežnosti indeksa DESI (povezljivost in uporaba interneta), na katerih je Slovenija uvrščena najslabše.

3.5 Zaključki o dosedanjih naložbah kohezijske politike na področju digitalizacije

Na podlagi predstavljenih podatkov in orisa uspešnosti dosedanjih naložb kohezijske politike Slovenije na področju digitalizacije podajamo naslednje zaključke:

- Slovenija je v primerjavi z letom 2014 **poslabšala svoje uvrstitev na indeksu DESI** za eno mesto navkljub več milijonskim naložbam v digitalizacijo na različnih prednostnih oseh kohezijske politike. Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko mora narediti analizo uspešnosti naložb in spremeniti način programiranja naložbenih prioritet kohezijske politike, ki se nanašajo na področje digitalizacije v smeri večje odprtosti in več deležniškega pristopa;

- tekom izvajanja obstoječega operativnega programa kohezijske politike je Slovenija **padla pod povprečje EU na področju povezljivosti in uporabe interneta**. Obema mora država v procesih digitalne preobrazbe nameniti bistveno večjo pozornosti, uporabi interneta (uporaba vsebin, komunikacij in spletnih transakcij med državljanji) pa tudi več evropskih sredstev;

- naložbe v **digitalne veščine mladih, uporaba IKT pri poučevanju in učenju in računalniška pismenost za odrasle zaenkrat niso prinesle napredka** Slovenije na področju človeškega kapitala. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport mora premisliti obstoječe okvire financiranja in med upravičence vključiti izvajalce neformalnega izobraževanja (npr. nevladne organizacije), ki lahko s svojimi primerjalnimi prednostmi prispevajo k boljši digitalni pismenosti prebivalstva¹⁴;

- digitalizacija gospodarstva in javne uprave sta bili prepoznani kot prednostni naložbi digitalizacije Slovenije v okviru kohezijske politike, kar potrjujeta izboljšani uvrstitvi na indeksu DESI. Država mora **ohraniti hitrost digitalne preobrazbe podjetij in e-uprave in iskati sinergije** z naložbami v uporabo interneta in promocijo digitalizacije med prebivalstvom.

IV. PREDLOGI NALOŽBENIH SMERNIC KOHEZIJSKE POLITIKE SLOVENIJE NA PODROČJU DIGITALIZACIJE

Država Slovenija mora v naložbenih smernicah za financiranje v okviru kohezijske politike v obdobju 2021–2027 dopolniti obstoječe prioritete na področju digitalizacije. **Povečati je potrebno naložbe, ki se nanašajo na socialne in človeške vidike informacijske družbe**. Te vidike navaja tudi Strategija Digitalna Slovenija 2020 kot naslednje družbene cilje (str. 12): (1) dvig splošnega zavedanja o pomenu IKT in interneta za razvoj družbe, (2) intenzivna in inovativna uporaba IKT in interneta v vseh segmentih družbe, (3) vključujoča digitalna družba in (4) zaupanje v kibernetiki prostor in varovanje človekovih pravic.

V sled krepitve naložb v socialne in človeške vidike digitalizacije, predlagamo naslednje naložbene smernice kohezijske politike Slovenije na področju digitalizacije (tabela št. 3). **Predlogi se nanašajo na tematska sklopa indeksa DESI, ki merita človeški kapital in uporabo interneta**.

Urejeni so po ciljnih strategije Digitalna Slovenija 20202 ter ciljnih kohezijske politike, ki so

¹⁴ Blatnik S., Delakorda S. in Pleško A. 2019. *Nevladne organizacije in neformalno izobraževanje za informacijsko družbo*. Ljubljana: Mreža NVO za vključujočo informacijsko družbo.

postavljeni na ravni Evropske unije. Hkrati so dodani predlogi naložb, za katere ocenjujemo, da bodo prispevali k bolj **uravnoveženi in hitrejši digitalizaciji Slovenije, spodbujanju povezovanja deležnikov digitalizacije in digitalizaciji nevladnega sektorja.**

Tabela št. 3: Predlogi naložbenih smernic kohezijske politike Slovenije na področju digitalizacije*

<p>Cilj politike 1: Pametnejša Evropa – Inovativna in pametna industrijska preobrazba</p> <p>- intenzivna in inovativna uporaba IKT in interneta v vseh segmentih družbe (povečanje uporabe e-vsebin, digitalnih komunikacij, spletnih transakcij ter storitev e-uprave, e-zdravja in pametnih mest med državljani in občani). Naložbena smernica se nanaša na tematski sklop indeksa DESI, ki meri <u>uporabo interneta</u>.</p> <p>- inovativnost na področju omogočanja dostopnih spletnih strani in IKT na alternativne načine (omogočanje dostopa in posledično rabe interneta za invalide in starejše člane družbe – predvsem ti dve, sicer računalniško vedno bolj pisмени skupini uporabnikov, ki sta bili doslej na tem področju zapostavljeni, bi posledično izboljšali tudi stopnjo uporabe interneta na indeksu DESI). Dostopna spletišča omogočajo kakovostnejšo uporabniško izkušnjo tudi za vse, že obstoječe ali potencialne uporabnike interneta. Z inovativnostjo bi na tem področju spodbudili tudi splošno ozaveščenost o vključevanju "ranljivih" družbenih skupin v procese digitalizacije na državni ravni ter zvišali raven skupnostne empatije na eni ter emancipacije posameznih ranljivih skupin na drugi plati. Naložbena smernica se nanaša na tematski sklop indeksa DESI, ki meri <u>človeški kapital</u>.</p>
<p>Cilj politike 4: Bolj socialna Evropa – Izvajanje evropskega stebra socialnih pravic</p> <p>- vključujoča digitalna družba (vključevanje ranljivih družbenih skupin v digitalno družbo: invalidov, starejše populacije, migrantov, Romov in ljudi na pragu revščine, še posebej na podeželju). Brezplačen dostop do programske in računalniške opreme za revne ali socialno izključene, dosegljiv in enak dostop do javnih spletnih storitev in digitalnih orodij, krepitev uporabe odprtih standardov v e-poslovanju državne uprave ter neformalno učenje praktične uporabe e-storitev. Razvoj neprofitnih in družbeno inovativnih e-storitev in pametnih aplikacij za vključujočo in dolgoživo digitalno družbo (e-zdravje, dolgotrajna oskrba). Izvajanje spektra prilagojenih izobraževalnih aktivnosti za vključevanje različnih ranljivih skupin v digitalno družbo za višanje njihove digitalne pismenosti in posledično njihove družbene integracije. Naložbena smernica se nanaša na tematski sklop indeksa DESI, ki meri <u>uporabo interneta</u>;</p>

- zaupanje v kibernetški prostor in varovanje človekovih pravic (krepitev neformalnega izobraževanja mladih in odraslih ter usposabljanja prebivalstva za pridobivanje ključnih digitalnih kompetenc, znanj in spretnosti kot so digitalna pismenost in kultura, pametna in varna uporaba IKT, zaščita digitalne zasebnosti, preprečevanje digitalne odvisnosti, ozaveščanje o izzivih digitalizacije kot so umetna inteligenca, internet stvari, robotizacija itd. kot dopolnitev formalnim oblikam izobraževanja). Izvajanje strokovnih izobraževalnih aktivnosti za izobraževanje poklicev, ki skrbijo za trajnostno vključevanje ranljivih skupin v digitalno družbo v povezavi z oblikovanjem prilagojenih in dostopnih storitev, produktov in dejavnosti javnega sektorja. Naložbena smernica se nanaša na tematski sklop indeksa DESI, ki meri človeški kapital.

Cilj politike 5: Evropa, ki je bliže državljanom, s spodbujanjem trajnostnega in celostnega razvoja mestnih, podeželskih in obalnih območij ter lokalnih pobud

- dvig splošnega zavedanja o pomenu IKT in interneta za razvoj družbe (promocija različnih vidikov družbene digitalizacije v širši javnosti in krepitev javnega razumevanja informacijske družbe prek več deležniških informativnih in ozaveščevalnih aktivnosti, namenjenih različnim ciljnim skupinam). Naložbena smernica se nanaša na tematski sklop indeksa DESI, ki meri uporabo interneta;

- spodbujanje povezovanja deležnikov digitalizacije (podpora enakopravnemu povezovanju in usklajenemu delovanju deležnikov razvoja digitalizacije Slovenije na podlagi več deležniške upravljalne zmogljivosti Slovenske digitalne koalicije, spodbujanje medsektorskega sodelovanja med deležniki digitalizacije v okviru strategije pametne specializacije, ekosistema za ponovno uporabo odprtih podatkov javnega sektorja in ostalih projektov digitalizacije kot so pametna mesta in skupnosti). Naložbena smernica se nanaša na tematski sklop indeksa DESI, ki meri človeški kapital;

- razvoj neprofitnih, družbeno inovativnih in trajnostnih e-storitev in pametnih aplikacij v podporo lokalnim pobudam v sinergiji s pametnimi in ranljivim skupinam prijaznimi mesti, skupnostmi in vasmimi. Pilotni projekti na podlagi vključevanja občanov in NVO v razvoj storitev, produktov in dejavnosti, partnerstva ter odločanja. Naložbena smernica se nanaša na tematski sklop indeksa DESI, ki merita človeški kapital in uporabo interneta;

- **digitalizacija nevladnega sektorja**** (spodbujanje uporabe IKT, odprtih podatkov in e-storitev ter krepitev digitalnih kompetenc in veščin za večjo zmogljivost in učinkovitost NVO, vzpostavljanje razvojnih in inovacijskih zmogljivosti NVO ter nadaljnja krepitev mreženja NVO na področju informacijske družbe kot podporne infrastrukture javnemu sektorju za naslavljanje izzivov digitalizacije prek načrtovanja in oblikovanja javnih politik ter sodelovanja z drugimi deležniki, učinkovito vključevanje nevladnih organizacij kot upravičencev v javne razpise na področju digitalizacije, ki bi lahko razvijale ustrezne in primerne storitve, produkte in dejavnosti za podporo in razvoj celostne digitalne funkcionalnosti javnega sektorja). Naložbena smernica se nanaša na tematska sklopa indeksa DESI, ki merita človeški kapital in uporabo interneta;

* Uporabljeni viri:

- Projekt Govoriš kohezijsko? 2019. *Poročilo delovne skupine Bolj povezana Evropa (mobilnost in povezanost IKT)*.

Dostop <https://govoris-kohezijsko.si/sites/default/files/Poro%C4%8Dilo%20delovne%20skupine%20BOLJ%20POVEZANA%20EVROPA.pdf>.

- Projekt Govoriš kohezijsko? 2019. *Zapis delovne skupine Pametna Evropa – priporočila glede oblikovanja kohezijske politike po 2020*. Dostop <https://govoris-kohezijsko.si/sites/default/files/Poro%C4%8Dilo%20delovne%20skupine%20PAMETNEJ%C5%A0A%20EVROPA.pdf>.

- Mreža NVO za vključujočo informacijsko družbo. 2015. *Analiza dejavnosti, potreb in razvojnega potenciala nevladnih organizacij na področju informacijske družbe*. Dostop <https://www.informacijska-druzba.org/analize/>.

- Mreža NVO za vključujočo informacijsko družbo. 2019. *Neizkoriščen potencial NVO v pametni specializaciji*. Dostop <https://www.informacijska-druzba.org/2019/03/15/neizkoriscen-potencial-nevladnih-organizacij-v-pametni-specializaciji-slovenije/>.

- Mreža NVO za vključujočo informacijsko družbo. 2019. *Vloga NVO pri razvoju pametnih mest*. Dostop <https://www.informacijska-druzba.org/2019/07/10/vloga-nevladnih-organizacij-pri-razvoju-pametnih-mest/>.

- Mreža NVO za vključujočo informacijsko družbo. 2019. *Predlogi za e-upravo po meri uporabnika*. Dostop <https://www.informacijska-druzba.org/2019/02/15/predlogi-za-e-upravo-po-meri-uporabnika/>.

** V Sloveniji je bilo 31. julija 2019 registriranih 27.854 nevladnih organizacij, od tega 24.092 društev, 3.503 (zasebni) zavodi in 259 ustanov (vir: CNVOS <https://www.cnvos.si/nvo-sektor-dejstva-stevilke/stevilo-nvo/>).

V. KONTEKSTNE OMEJITVE NAČRTOVANJA KOHEZIJSKE POLITIKE NA PODROČJU DIGITALIZACIJE

Kohezijska politika EU in z zakonom določeni izdatki v okviru proračuna države sta glavna vira naložb na področju digitalizacije v Sloveniji. Država Slovenija je v strategijo Digitalna Slovenija 2020 zapisala cilj *vzdržno, sistematično in osredotočeno vlaganje v razvoj digitalne družbe* (str. 12).

Navkljub več milijonskim investicijam v digitalizacijo se Slovenija sooča s počasno digitalno preobrazbo in neuravnoteženo digitalno sliko. Razlogi za takšno stanje so glede na izkustveno poznavanje situacije s strani Mreže NVO-VID in komunikacijske prakse z različnimi sektorji na področju digitalne preobrazbe Slovenije naslednji:

5.1 Odsotnost razvojnega sodelovanja med deležniki digitalne preobrazbe

V Strategiji Digitalna Slovenija 2020 je navedena ustanovitev Strateškega sveta DSI2020 (str. 45), ki bo v ožji sestavi vključeval predstavnike institucij državne oz. javne uprave, v širši sestavi pa predstavnike industrije, nevladnih organizacij ter predstavnike civilne in internetne javnosti. Več deležniški svet se bo sestajal najmanj dvakrat letno. Vodil, upravljal in usklajeval bo izvajanje strategije Digitalna Slovenija 2020 in pridruženih strategij ter vladi RS poročal o izvajanju strategije. Naloge vodenja in administrativne podpore svetu opravlja ministrstvo, pristojno za informacijsko družbo. **Strateški svet DSI2020 ni bil ustanovljen, kar pomeni, da na ravni države nimamo več deležniškega organa, ki bi sistematično spremljal uresničevanje strategije Digitalna Slovenija.** Strategija Digitalna Slovenija 2020 predvideva tudi vlogo Slovenske digitalne koalicije kot upravljavsko-izvajalske strukture strategije. **Slovenska digitalna koalicija prav tako ni uspela vzpostaviti razvojnega sodelovanja različnih deležnikov digitalne preobrazbe Slovenije.** Odsotnost medsektorske komunikacije se kaže v neoperativnosti upravnega odbora koalicije skozi daljše časovno obdobje in neizvajanja letnih forumov koalicije. Namesto principa več deležniškega usklajevanja, se je v koaliciji vzpostavil princip skupin pritiska, s katerim nosilci posameznih interesov določajo vsebinski okvir delovanja koalicije (BlockChain think thank, industrija 4.0, digitalno znanje pod okriljem formalnega izobraževanja itd.). Gre sicer za aktualna področja digitalizacije, ki pa so omejena na interes enega ali dveh sektorjev (praviloma gospodarstva). Usklajevanje na teh področjih vedno ne vključuje širšega kroga ostalih zainteresiranih deležnikov. Odsotnost več deležniškega dialoga v Slovenski digitalni koaliciji je razvidna tudi na njeni spletni strani <http://digitalna.si/>¹⁵. Na spletni strani koalicije niso dostopne informacije o njenih aktivnosti, delovnih skupinah / komisijah, članih upravnega odbora itd. V razmerah odsotnosti medresorske in več deležniške koordinacije digitalne preobrazbe Slovenije **prevzema odločevalsko vlogo pri načrtovanju naložb na področju digitalizacije v okviru Evropske kohezijske politike Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko (SVRK).** Vladna služba, katere naloge so organizacijska, strokovna in druga pomoč pri delovanju vlade in usklajevanju dela ministrstev, ima odločujoč vpliv na naložbene določitve, ki niso nujno v skladu s potrebami različnih deležnikov na področju vlaganja v razvoj

15 Dostop avgust 2019.

digitalne družbe in sistemsko celoto ciljev Strategije Digitalna Slovenija 2020. Pomanjkljiv **demokratični in javni nadzor nad izvajanjem strateških usmeritev države na področju digitalizacije** omogoča interesno drobljenje naložb, zaradi katerega se zmanjšuje potreba po med sektorskem dialogu. Odsotnost nadzora pomeni tudi odsotnost mehanizmov za terjanje odgovornosti formalnih in neformalnih odločevalcev za počasno digitalno preobrazbo Slovenije.

5.2 Digitalizacija družbe za potrebe konkurenčnosti in produktivnosti gospodarstva

Odsotnost med sektorske koordinacije deležnikov digitalne preobrazbe Slovenije se kaže v neuravnoteženem programu Evropske kohezijske politike 2014-2020, ki naložbe v digitalizacijo umešča skoraj izključno v okvir povečevanja konkurenčnosti in produktivnosti različnih sektorjev družbe. **Imperativ digitalizacije za količinsko, ne nujno kakovostno gospodarsko rast**, je razviden na prednostnih oseh, na katerih je programirana večina evropskih sredstev za digitalno preobrazbo. Prva steber na trg usmerjene digitalizacije predstavlja **digitalizacija gospodarstva in podjetništva** v navezavi na raziskovalno-razvojni sektor v skladu s Strategijo pametne specializacije. Drugi steber predstavlja **e-uprava za večjo učinkovitost upravnega poslovanja in javnih storitev** za gospodarstvo in državljanje. Podoben princip je razviden pri naložbah v digitalizacijo izobraževalnega sistema in človeških virov, ki spodbujajo **krepitev digitalnih veščin in pismenosti za potrebe trga, zaposlovanja, dela, konkurenčnosti ter učinkovitosti** sedanje in prihodnje delovne sile. Imperativ digitalizacije družbe za potrebe gospodarske rasti ima politično podlago v Evropski digitalni agendi oz. v politiki vzpostavljanja Enotnega digitalnega trga. Slednji se na nivo držav članic vzpostavlja tudi skozi nacionalne koalicije za digitalna znanja in delovna mesta. Težava takšnega razvojnega modela digitalizacije je, da **postavlja gospodarske koristi družbe pred socialne koristi**. Posledica je neuravnotežena digitalna slika Slovenije. Takšen razvojni model **pušča ob strani ostale deležnike digitalne preobrazbe** kot so občine (lokalne skupnosti) in nevladne organizacije. Njihova vloga v procesih digitalizacije je načelno prepoznana v razvojnih strategijah in akcijskih načrtih, vendar pa se v praksi nevladnih organizacij in občin ne vključuje v razvojna in projektna partnerstva, med sektorski dialog in javne razpise. Takšen načelnega, a v praksi nerealiziranega med sektorskega sodelovanja na področju pametne specializacije sta SRIP pametna mesta in skupnosti ter IKT horizontalna mreža. Zato se postavlja vprašanje **ali je strategija pametne specializacije Slovenije ustrezen okvir za načrtovanje naložb na področju digitalizacije** v okviru kohezijske politike v obdobju 2021–2027?

5.3 Neizkoriščen potencial nevladnih organizacij v digitalizaciji Slovenije

Prioritetna usmerjenost digitalizacije Slovenije na potrebe gospodarstva in industrije prispeva k

izključenosti nevladnega sektorja kot nepridobitnega in neprofitnega deležnika digitalne preobrazbe. Nevladne organizacije (NVO) imajo pomembno vlogo pri nagovarjanju **socialnih in človeških vidikov digitalizacije** ter posledično pri uravnoteženi in vzdržni digitalni sliki Slovenije.

Primerjalne prednosti NVO na področju digitalizacije so naslednje: netehnološke oz. družbene inovacije in razvoj, umeščenost v družbeno okolje, neposreden stik z ljudmi, praktične izkušnje s terena ter socialne in strokovne kompetence. **NVO delujejo na različnih ravneh digitalizacije:** raven uporabnika (prepoznavanje potreb in dostop do ciljnih skupin, izobraževanje za uporabo, preverjanje zadovoljstva, vzpostavljanje zaupanja, približevanje uporabnikom), raven skupnosti (zagovarjanje digitalne preobrazbe, promocija inovacij, naslavljanje odločevalcev, pilotiranje in preizkušanje pred vstopom na trg – družbena sprejemljivost) in raven vsebin (vrednotenje vsebin digitalizacije z vidika socialne pravičnosti in okoljske prijaznosti, družbeno odgovorno inoviranje in razvoj). **Koristi vključevanja NVO v procese digitalizacije** so naslednje: dostopne, uporabne, učinkovite in prijazne digitalne rešitve, zadovoljstvo končnih uporabnikov, zaupanje v tehnologije, človeške kompetence za digitalno preobrazbo, družbena sprejemljivost inovacij in trajnost digitalnih produktov / projektov.

Nevladnim organizacijam je potrebno omogočiti, da prevzamejo odgovornejšo in aktivnejšo vlogo v digitalni preobrazbi Slovenije¹⁶. Potencial NVO je potrebno izkoristiti pri naslavljanju trenutno najbolj kritičnih področij države Slovenije na indeksu DESI - **človeški kapital** (uporaba interneta, osnovna in napredna digitalna znanja in spretnosti) in **uporaba interneta** (uporaba vsebin, komunikacij in spletnih transakcij med državljanji). Obe področji digitalizacije je potrebno izdatneje **podpreti z naložbami v neformalno izobraževanje** za praktično digitalno pismenost in kompetence (zaupanje v kibernetški prostor in varovanje človekovih pravic), **programe spodbujanja uporabe interneta** (storitev e-uprave, e-zdravja, e-vsebin, dvig splošnega zavedanja o pomenu IKT in interneta za razvoj družbe) in **projekte za vključujočo digitalno družbo** (e-vključenost ranljivih družbenih skupin in starejših ljudi - še posebej na podeželju). Upravičeni izvajalci teh naložb morajo biti bodo tudi nevladne organizacije. Zagotoviti je potrebno **podporo trajnostnemu delovanju mrežne strukture NVO na področju informacijske družbe** (vsebinska mreža po Zakonu o nevladnih organizacijah¹⁷).

16 Ministrstvo za javno upravo. 2017. *Strategija razvoja nevladnih organizacij in prostovoljstva*. Dostop http://mju.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/SNO/Strategija_razvoja_NVO/StratNVO_novo.pdf.

17 Služba Vlade RS za zakonodajo. *Zakon o nevladnih organizacijah (ZNOrg)*. Dostop <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7129>.

Vsebinska mreža NVO je pomembna z vidika **podpornega okolja za digitalizacijo nevladnega sektorja, sodelovanja pri pripravi javnih politik ter predpisov in doseganja njihovih ciljev na področju informacijske družbe**. Premalo izkoriščena je tudi vloga vsebinske mreže NVO kot sektorskega deležnika digitalne preobrazbe pri **vzpostavljanju med sektorskega sodelovanja nevladnih organizacij z ostalimi deležniki** iz gospodarstva, raziskovalno-razvojnega sektorja in lokalnih skupnosti. Ustrezno podprta mreža struktura nevladnih organizacij lahko **prevzema povezovalno vlogo in koordinacijo ostalih sektorskih deležnikov** s ciljem zasledovati širše družbene koristi in izvajati sistemski pristop k digitalizaciji.

Nevladne organizacije lahko pripomorejo tudi k polnejšemu izvajanju **zakonodajnih določil na področju zagotavljanja socialne pravičnosti in digitalne družbe za vse**, s poudarkom na ranljivih skupinah, kot so invalidi. Družbeno vključenost in enake možnosti za dostop do vsebin in informacij za invalide poudarjata Zakon o izenačevanju možnosti invalidov in Zakon o invalidskih organizacijah. Akcijski program za invalide 2014-2021 v načelih in obveznostih svojega programa invalidom zagotavlja **dostopnost na vseh družbenih ravneh ter neovirano rabo IKT**, temu pa se pridružujejo tudi Nacionalne usmeritve za izboljšanje dostopnosti grajenega okolja, informacij in komunikacij za invalide. Med najbolj aktualne spada Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij, ki je bil letos aprila sprejet na podlagi EU Direktive o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij organov javnega sektorja. S tem so javni organi RS zakonsko zavezani k **omogočanju dostopa do vsebin njihovih spletišč za osebe z različnimi oviranostmi**. Čeprav se v Sloveniji ozaveščenost o pomembnosti dostopa in rabe interneta za vse postopno zvišuje, so invalidi le ena izmed ranljivih skupin, ki potrebujejo celostno podporo pri vključevanju v digitalno družbo, kar pa vsebinska mreža NVO že sedaj aktivno zasleduje in izvaja.

Nenazadnje imajo nevladne organizacije, ki **delujejo v javnem interesu, bolj razvit občutek (empatijo)** za potrebe različnih ciljnih skupin in deležnikov digitalizacije. Predstavljeni potenciali do sedaj niso bili realizirani zaradi **neumeščanja nevladnih organizacij med upravičence** naložb kohezijske politike na področju digitalizacije (npr. zadnji razpisi Direktorata za informacijsko družbo za projekte nepridobitnih in neprofitnih organizacij na področju e-vsebin in e-storitev so bili objavljeni leta 2009 in 2012), **izločevalnih pogojev na javnih razpisih** (npr. razpisi Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport za digitalno opismenjevanje odraslih) in **nespodbudnega okolja za vzpostavljanje partnerstev** NVO z drugimi deležniki (npr. Strateško razvojno inovativno

partnerstvo pametne mesta in skupnosti in IKT horizontalna mreža v okviru pametne specializacije).

VI. PROJEKTI NEVLADNIH ORGANIZACIJ ZA PAMETNEJŠO, BOLJ SOCIALNO IN DRŽAVLJANOM BLIŽJO DIGITALNO SLOVENIJO

Nevladne organizacije imajo ključno družbeno vlogo v digitalni preobrazbi Slovenije. Vendar pa ta vloga pri doseganju razvojnih ciljev države na področju digitalizacije v preteklosti ni bila podprta s strani naložb kohezijske politike in proračuna države Slovenije. Nevladnim organizacijam je potrebno omogočiti, da prevzamejo odgovornejšo in aktivnejšo vlogo **za pametnejšo, bolj socialno in državljanom bližjo digitalno Slovenijo**. Slednja mora temeljiti na digitalnemu znanju in spretnostih prebivalstva ter uporabi vsebin, komunikacij in spletnih transakcij med prebivalci. Da **imajo nevladne organizacije ustrezne socialne, inovativne in izobraževalne potenciale za doseganje razvojnih ciljev države Slovenije**, dokazujejo naslednji projekti nevladnih organizacij:

- Beletrina, zavod za založniško dejavnost (spletna dostopnost za vse prebivalce) www.insajder.eu;
- Društvo Ljudmila, laboratorij za znanost in umetnost (razvoj odprtokodnih programskih rešitev) <http://www.ljudmila.org>;
- Društvo Računalniški muzej (ohranjanje informacijske dediščine) <https://www.racunalniski-muzej.si>;
- Društvo uporabnikov Linuxa Slovenije – LUGOS (širjenje in promoviranje prostega operacijskega sistema Linux) <https://wiki.lugos.si>;
- Društvo za trajnostni razvoj Duh časa (računalniki za socialno ogrožene) <https://racunalniki.duh-casa.si>;
- Društvo za napredno uporabo računalnikov – Čarunalnik (spodbujanje napredne uporabe računalnika in računalniških dejavnosti) <http://carunalnik.si>;
- E-zavod – Zavod za projektno svetovanje, raziskovanje in razvoj celovitih rešitev (odprto inoviranje in pametna mesta) <https://www.ezavod.si>;
- IPAK, inštitut za simbolno analizo in razvoj informacijskih tehnologij (spodbujanje ustvarjalnosti in promocija družbenih inovacij) <https://zavodipak.wordpress.com>;
- Klub Openlab, društvo za razvoj inovativnih idej (ustvarjalni tehnološki laboratorij in

- izobraževanja za mlade) <https://openlab.si>;
- Kulturno izobraževalno društva KIBLA (multimedijski center in kreativna uporaba novih informacijsko-komunikacijskih tehnologij) <http://www.kibla.org>;
 - Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Nova Gorica (računalniške delavnice za slepe in slabovidne) <http://mdssng.nvoplanota.si>;
 - Rampa, laboratorij za hekanje znanosti, umetnosti in družbe (mladi ustvarjalci na presečišču umetnosti, znanosti in tehnologije) <https://kersnikova.org/about-us/rampa/>;
 - Zavod za raziskovanje in trajnostni razvoj Martjanci – Bistra hiša (digitalne rešitve za izzive podeželja in pametne vasi) <http://www.bistrahisa.si>;
 - Zavod Inštitut za elektronsko participacijo (razvoj demokracije z družbeno inovativno rabo interneta) <http://www.inepa.si>;
 - Zavod NORA, Center sodobnih zasvojenosti (LOGOUT) (zdravljenje digitalnih zasvojenosti) <https://www.logout.si>;
 - Zavod MISSS, mladinsko informativno svetovalno središče Slovenije (računalniška programska oprema za nevladne organizacije) <http://www.misss.si>;
 - Zavod Studio 12, produkcija multimedijskih vsebin (neprofitni neodvisni elektronski in TV medij) <http://studio12.si>;
 - Zavod TIP&TAP storitve, razvoj in izobraževanje, so.p. (obnavljanje računalniške opreme in izobraževanja za digitalizacijo) <https://tipintap.si>;
 - Zavod za kulturo, umetnost in izobraževanje Kersnikova (center za napredne tehnologije) <https://kersnikova.org/>;
 - Zavod za medgeneracijsko sodelovanje Simbioza Genesis Ljubljana, so.p. (vseslovenska akcija računalniškega in internetnega opismenjevanja) <http://www.simbioza.eu>;
 - Zveza društev upokojencev Slovenije (vključevanje starejših v uporabo sodobnih IT tehnologij) <http://www.zdus-zveza.si>.

Uredil mag. Simon Delakorda

koordinator delovne skupine za politike in zakonodajo informacijske družbe

Mreža nevladnih organizacij za vključujočo informacijo družbo

v Ljubljani, 4. september 2019